

CONSIDERATIONS ON CONSTITUTIONAL REFORM: WHAT SHOULD BE CHANGED AND WHAT SHOULD BE KEPT IN ROMANIA'S CONSTITUTION

Iulian PÎNIȘOARĂ

Lecturer PhD, "Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu

ABSTRACT: FROM TIME TO TIME, POLITICIANS, WHETHER WELL-KNOWN OR LESS KNOWN, DISCUSS THE NECESSITY OF CHANGING THE CONSTITUTIONAL FRAMEWORK. THE ULTRA-MAJORITY COALITION CREATED DURING THE INVESTITURE OF THE NICOLAE CIUCĂ GOVERNMENT ON NOVEMBER 25, 2021, FORMED BY P.N.L., P.S.D., AND U.D.M.R., WAS JUSTIFIED PRECISELY ON THE GROUNDS OF THE NEED FOR CONSTITUTIONAL REFORM. AMENDING THE CONSTITUTION IS A VERY DELICATE ENDEAVOR. THE FIRST DISCUSSION WOULD CONCERN THE SCOPE OF THE AMENDMENTS; IN OTHER WORDS, SHOULD THE CONSTITUTION BE PARTIALLY MODIFIED OR COMPLETELY OVERHAULED? TO WHAT EXTENT DOES IT STILL ALIGN WITH THE POLITICAL REALITIES OF ROMANIA? WAS ROMANIA'S CONSTITUTION, IN ITS ORIGINAL FORM, A HELP OR A HINDRANCE IN DEVELOPING A FUNCTIONAL DEMOCRACY? DID THE LAW ON THE REVISION OF THE CONSTITUTION OF ROMANIA HAVE A POSITIVE IMPACT OR NOT? THE SECOND DISCUSSION FOCUSES ON THE ARTICLES AND PARAGRAPHS THAT SHOULD BE AMENDED, OR WHERE INTERVENTIONS SHOULD BE MADE IN THE TEXT OF THE CONSTITUTION TO MAKE IT A CATALYST FOR ROMANIA'S DEMOCRATIC DEVELOPMENT.

KEYWORDS: CONSTITUTION, REFORM, REPUBLIC, PARLIAMENT, PRESIDENTIAL, DEMOCRACY, DICTATORSHIP.

Mai întâi ar trebui să vedem pozițiile exprimate de liderii partidelor politice privind acest subiect.

Într-un scurt text publicat pe site-ul stiripesurse.ro era citată opinia exprimată de președintele PSD, Marcel Ciolacu, într-o emisiune a postului tv Antena 3, în ziua de 8 noiembrie 2021. Acesta ar fi declarat că nu crede că reforma constituțională este o "urgență" pentru români¹.

Mai consistentă a fost poziționarea președintelui PSD, Marcel Ciolacu în discursul citit în plenul reunit al parlamentului din 6 decembrie 2021, cu ocazia aniversării a 30 de ani de la adoptarea Constituției. Deși în debutul discursului său Marcel Ciolacu ne îndemna "să avem curajul să vorbim deschis despre necesitatea unei reforme constituționale", ulterior, pe parcursul expunerii, s-a limitat la niște generalități tipice discursurilor politice. A vorbit despre necesitatea clarificării atribuțiilor președintelui – "cei care vor lucra la reforma Constituției să se pronunțe dacă acest sistem – în care președintele este o struțo-cămilă ... mai poate funcționa în România". Și mai departe "rolul președintelui a fost gândit ca un producător de consens. Din păcate, a sfârșit de multe ori în a fi un producător de tensiune în societate. Nu de puține ori am văzut cum președintele și-a depășit rolul de mediator și a intervenit brutal peste celelalte puteri

¹ https://www.stiripesurse.ro/ciolacu-despre-revizuirea-constitutiei-nu-cred-ca-aceasta-este-urgenta-in-acest-moment_2085925.html, accesa la 16.09.2024.

constituționale. De altfel relațiile dintre președinte și premier au balansat în ultimii 30 de ani între conflict și obediență². Nu este nevoie să facem un inventar al situațiilor în care președintele României și-a depășit atribuțiile fixate prin Constituție. Au fost destule. Problema nu este neapărat cea privind atribuțiile fixate președintelui prin dispozițiile constituționale. Nu legea este problema aici. Problema este reacția puterii care trebuie să restabilească echilibrul atunci când se pierde această stare. Constituția, așa imperfectă cum este, statuează că atunci când săvârșește fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale (art. 95). Deci o problemă la fel de gravă precum cea a unui președinte care încalcă normele constituționale este aceea că parlamentul nu sancționează un astfel de comportament. Este ca și cum ne-am aștepta ca odată cu incriminarea omorului nici un om să nu mai ucidă. Coabitarea este deziderat comun pentru executiv și pentru legislativ. Atunci când avem un președinte ajunge "să concentreze puterea în mâinile sale" cum spunea președintele Camerei Deputaților de la acea vreme, acest lucru se datorează pasivității legislativului care are instrumentele constituționale necesare. Parlamentul trebuie să reacționeze potrivit atribuțiilor sale (în litera și spiritul lor) și nu exclusiv pe baza unor calcule politice. Sigur că aici se pot invoca inițiativele parlamentului privind cele două suspendări ale fostului președinte Traian Băsescu. Mai înainte, în 1994, suspendarea președintelui a fost solicitată în cazul lui Ion Iliescu. În urma avizului negativ exprimat de Curtea Constituțională, Parlamentul a respins cererea de suspendare³. În 2007 cererea de suspendare era îndreptată împotriva lui Traian Băsescu. Avizul Curții Constituționale a fost din nou negativ. Însă în cazul lui Băsescu Parlamentul a votat pentru suspendarea președintelui. Fiind în prima parte a primului mandat Traian Băsescu avea încă un masiv capital de imagine, fapt care s-a dovedit la vot. 75% dintre participanți au votat împotriva demiterii președintelui. Rezultatele referendumului au fost validate deși participaseră la vot aproximativ 45% din cetățenii cu drept de vot. Cristian Preda sesizează un aspect interesant în legătură cu acest episod. Prezent într-un studio TV un reprezentant al PNL în parlament justifică suspendarea președintelui Băsescu prin existența unei majorități potrivnice acestuia și nu de faptele priu care acesta le-ar fi săvârșit și prin care ar fi încălcat prevederile Constituției⁴. Cu alte cuvinte nu încălcarea Constituției, adică fapta în sine, a fost factorul declanșator al procedurii de suspendare și destituire. Cu o asemenea practică politică nu ne-ar fi utilă nici măcar o Constituție perfectă, dacă așa ceva ar fi posibil. Și nu e. Legile sunt puse în aplicare prin intermediul unor instituții. Instituțiile sunt gestionate de oameni. Orice contact imperfect poate face inutile cele mai bune legi.

Tot în discursul amintit, Marcel Ciolacu aprecia ca necesară "reglementarea moțiunii constructive de cenzură" pentru că "în România, partidele politice au transformat moțiunile de cenzură într-un instrument de imagine și prilej de atacuri politice la adresa adversarilor"⁵,

² https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/liderii-coalitieii-anunta-modificarea-constitutiei-ciolacu-rolul-presedintelui-trebuie-clarificat-citu-sa-abordam-votul-la-16-ani-1761089?__grsc=cookiesUndefined0&__grts=57549571&__grua=e8db1a910ee088b469ecfd2b6a9b9da5&__grm=1, accesat la 16.09.2024

³ Cristian Preda, *Rumâni fericiti. Vot și putere de la 1831 până în prezent*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 302.

⁴ Ibidem, p. 303.

⁵ https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/liderii-coalitieii-anunta-modificarea-constitutiei-ciolacu-rolul-presedintelui-trebuie-clarificat-citu-sa-abordam-votul-la-16-ani-1761089?__grsc=cookiesUndefined0&__grts=57549571&__grua=e8db1a910ee088b469ecfd2b6a9b9da5&__grm=1, accesat la 16.09.2024

făcând trimitere la modelul german. Modelul german de moțiuni de cenzură fixează Bundestagului, odată cu dreptul de a își exprima neîncrederea în guvern, și obligația alegerii unui nou cancelar cu votul majorității membrilor dublată de solicitarea de demitere a cancelarului adresată președintelui statului⁶. Sigur, modelul german elimină, prin această reglementare, posibilitatea unei crize guvernamentale, atâta timp cât demiterea unui cancelar și alegerea unui successor au loc, practic, în același timp. Nici în cazul moțiunii de cenzură reglementarea nu este cea mai mare problemă ci utilizarea ei de către parlament în raporturile sale cu executivul.

În ziua de 21 iunie 2017 guvernul condus de Sorin Grindeanu (de fapt, în guvern mai rămăseseră doar primul-ministru, ministrul Comunicațiilor și Societății Informaționale, și Victor Ponta care ocupa funcția de secretar general al guvernului fiindcă restul membrilor își dăduseră demisia) a fost demis prin adoptarea unei moțiuni de cenzură depusă de PSD și ALDE, adică partidele care îi oferiseră sprijin politic în parlament. Titlul documentului este, poate un pic pompos. Documentul se intitulează “România nu poate fi confiscată! Apărăm democrația și votul românilor!”. Titlul ca titlul, însă textul conține acuzații destul de grave, mai ales dacă avem în vedere faptul că se referă la cel care, în acest moment, este ministru în guvernul domnului Marcel Ciolacu și vicepreședinte al PSD. Depunerea moțiunii de cenzură era justificată prin faptul că ”dovedind dispreț față de regulile democratice ale funcționării instituțiilor statului, imaturitate și iresponsabilitate politică, primul-ministru și unul dintre miniștri, în loc să respecte votul de investitură și încrederea acordată de Parlament, au înțeles că guvernarea se poate exercita și în nume personal că dispozițiile constituționale și legale sunt facultative și că pot sfida votul acordat de cetățeni și democrația”. Și mai încolo, “sub comanda unui deputat/înalt funcționar public au ales să-și încalce acest jurământ (cel depus în fața președintelui României), să exercite suveranitatea națională în numele unui grup ocult și ilegal, să prezinte opiniei publice din țară și din afară imaginea unor politicieni imaturi și iresponsabili care cred că pot confisca Guvernul României”⁷. Asta trecând peste formularea care probabil s-a dorit a fi ironică “guvernul” Ponta-Grindeanu-Jianu. Astfel de acuzații ar fi putut însemna sfârșitul unei cariere politice sau măcar reținerea în a mai propune un astfel de om politic în funcții publice. Această “judecată” a fost girată de către PSD prin votul exprimat pentru adoptarea moțiunii de cenzură. De fapt, coaliția PSD+ALDE a folosit moțiunea de cenzură, un instrument constitutional, după ce și-a dat seama că mijloacele informale utilizate anterior nu au fost eficiente. Este de înțeles, pentru că au dorit să evite o situație jenantă. Nu știu să existe un precedent în lumea democratică. Modul în care a reacționat coaliția PSD+ALDE în acest caz dă mai degrabă de înțeles că primul-ministru a devenit probabil prea “independent” față de coaliția politică ce-i oferea sprijin parlamentar, pentru că dispreț față de regulile democratice ale funcționării instituțiilor statului am mai văzut, nu numai la oamenii politici, ci și la cetățeni, dar exercitarea suveranității naționale în numele unui grup ocult și ilegal este, încă odată, o caucionare ce ar fi trebuit să aibă alt fel de consecințe.

⁶ Ștefan Deaconu -coordonator, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, Silviu Gabriel Barbu, Codex Constituțional. Constituțiile statelor membre ale Uniunii Europene, Volumul I, Monitorul Oficial Editură și Tipografie, p. 702.

⁷<https://s.iw.ro/gateway/g/ZmlsZVNvdXJjZT1odHRwJTNBjTJGJTJG/c3RvcnFnZTA3dHJhbnNjb2Rlci5yY3MtcmRzLnJvJTJGc3RvcnFnZSUyRjIwMTclMkYwNiUyRjE4JTJGNzg4OTMzXzc4ODkz/M19Nb3RpdW5lLWRILWNlbnplcmEtMTgtMS5wZGYmaGFzaD1mZTUxZjBkYzBIMjA4Y2E4NjQzYWQyZmMyMmFjYmUxYg==.pdf>, accesat la data de 16.09.2024.

Prezent și el la amintita ședință, Florin Cîțu, președinte al Senatului și al PNL la vremea respectivă, făcea și el câteva considerații privind o eventuală revizuire a Constituției din perspectiva partidului pe care îl conducea, dar numai "în cazul în care va apărea un moment constituțional autentic". Temele ce ar fi de abordat cu o astfel de ocazie? Proprietatea privată, reducerea la 16 ani a vârstei la care să se poată vota, traseismul politic al parlamentarilor, implementarea în constituție a rezultatelor referendumului din 2019⁸.

Pe 12 aprilie 2022, site-ul gândul.ro publica un scurt articol ce rezuma o altă declarație a președintelui PSD. Deși aprecia că se poate discuta despre o revizuire a Constituției, se poziționa totuși împotriva modificărilor atribuțiilor președintelui⁹.

Peste aproape o lună, în ziua de 10 mai 2022, președintele Camerei Deputaților, același Marcel Ciolacu, aprecia, din nou, că trebuie modificată Constituția și încă foarte repede. Întrebat însă dacă atribuțiile președintelui ar trebui și ele supuse modificării, a răspuns că în opinia sa nu trebuie să se intervină asupra acestora. La mai puțin de jumătate de an struțocămila ajungea o normalitate¹⁰.

Nu cu multă vreme în urmă Nicolae Ciucă, președintele PNL și președinte al Senatului României a publicat o carte în care înțeleg că scrie câte ceva și pe tema revizuirii Constituției. Mai precis nu pare a fi un susținător al revizuirii. Sau nu mai este. Neavând cartea la îndemână citez din cei care l-au citit și l-au citat: "realist vorbind, această Constituție este dificil de modificat. Mă pronunț împotriva modificării Constituției pentru că un astfel de demers oricum cu rezultat incert, va stârni, inevitabil, furtuni politice pe care nu ni le permitem acum"¹¹. Numai că autorul articolului îi amintește autorului cărții că în discursul său, ca proaspăt premier, la ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, prilejuit de investirea guvernului, Nicolae-Ionel Ciucă preciza că "este necesară reformarea statului prin revizuirea Constituției României, reformarea administrației publice prin descentralizare și reducerea birocrăției, prin modernizarea marilor sisteme publice, în special în ceea ce privește pensile și salarizarea, astfel încât să realizăm servicii publice de calitate și la prețuri rezonabile"¹². Pentru ce motive o dezbatere privind reforma administrației publice axată pe descentralizare și debirocratizare, mijloace absolut necesare pentru o administrație suplă, rațională și eficientă ar putea stârni "furtuni politice pe care nu ni le permitem"?

În ultima vreme, președintele PSD a mai vorbit despre inegalitatea dintre mandatul președintelui României și cel al deputaților, senatorilor și al aleșilor locali, considerând că ar fi necesară o egalizare a acestora, fie prin modificarea mandatului președintelui de la 5 la 4 ani,

⁸ https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/liderii-coalitieii-anunta-modificarea-constitutiei-ciolacu-rolul-presedintelui-trebuie-clarificat-citu-sa-abordam-votul-la-16-ani-1761089?__grsc=cookieIsUndef0&__grts=57549571&__grua=e8db1a910ee088b469ecfd2b6a9b9da5&__grm=1, accesat la 16.09.2024.

⁹ <https://www.gandul.ro/video/video-sustine-psd-revizuirea-constitutiei-marel-ciolacu-nu-cred-in-modificarea-atributiilor-presedintelui-va-trebui-gasit-un-echilibru-19776027>, accesat la data de 16.09.2024.

¹⁰ <https://www.libertatea.ro/stiri/marcel-ciolacu-este-cazul-sa-demaram-modificarea-constitutiei-4122154>, accesat la data de 16.09.2024

¹¹ <https://www.libertatea.ro/opinii/adio-revizuire-a-constitutiei-cu-ciuca-presedinte-cuvintele-de-baza-ale-unei-carti-modeste-prosperitate-si-stabilitate-5010864>, accesat la data de 16.09.2024

¹² <https://gov.ro/ro/stiri/discursul-premierului-desemnat-nicolae-ciuca-in-plenul-parlamentului&page=4>, accesat la data de 16.09.2024.

fie prin creșterea celorlalte mandate de la 4 la cinci ani, pentru a evita acumularea unui număr mare de alegeri într-un singur an, așa cum s-a întâmplat anul acesta¹³.

Ecartul de durată dintre mandatele diferitelor autorități nu ar trebui să fie o problemă, așa cum o problemă nu ar trebui să fie nici un an electoral cu multiple tipuri de alegeri. În Statele Unite ale Americii, de pildă, mandatul președintelui este de 4 ani, cel al senatorilor este de 6 ani iar cel al membrilor Camerei Reprezentanților este de numai 2 ani. În Franța, mandatul președintelui este egal ca durată cu cel al membrilor Adunării Naționale, adică 5 ani, dar mandatul senatorilor este de 6 ani, aceștia fiind aleși printr-o altă procedură (vot indirect).

Oamenii politici citați aici, precum și alții care s-au exprimat în legătură cu posibilitatea revizuirii Constituției au dreptate atunci când spun că este necesară o dezbatere amplă și serioasă, rațională cât se poate de obiectivă și argumentată. E drept că în societatea românească au intervenit schimbări ce pot justifica un asemenea demers. Este evident că pentru o reformă administrativă ar fi necesar schimbarea cadrului constituțional. Unde am putea interveni deci, în textul Constituției?

Articolul 1, alineatul 1 al Constituției proclamă România stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil. Știm că una dintre sursele de inspirație pentru legea noastră fundamentală este Constituția Franței din 1958. În primul articolul aceasta statuează că Franța este o republică indivizibilă, laică, democratică și socială. Ar fi o garanție constituțională pentru administrația publică din România, care are într-adevăr caracter laic, adăugarea în textul constituției a acestei formule.

Alineatul 2 al articolului 1 statuează că forma de guvernământ a României este republica. România a fost, ca formă de guvernământ, monarhie până la 30 decembrie 1947. În acea zi a avut loc o ședință a Consiliului de Miniștri privind abdicarea Regelui Mihai I și proclamarea Republicii Populare Române. Președintele Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, amintea de abdicarea regelui Mihai I, aducând la cunoștința celor prezenți la ședință că regele scrisese în actul de abdicare că "în viața Statului Român s-au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice și sociale, care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieții de stat ... instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de stat, ea reprezentând o piedică serioasă în calea dezvoltării României"¹⁴. Aceste cuvinte au fost scrise în actul de abdicare a regelui¹⁵. Să fi gândit el oare astfel? Puțin probabil, atâta timp cât nici înainte de abdicare și nici după decembrie 1989 nu a mai avut asemenea poziționări. Petru Groza declara apoi că "astfel poporul român a dobândit libertatea de a-și clădi o formă nouă de stat – Republica Populară". În actul de abdicare semnat de regele Mihai I, acesta mai preciza că "las poporului român libertatea de a-și alege noua formă de stat". Întrebat dacă România ar trebui să revină la monarhie, ca formă de guvernământ, la ceva timp după evenimentele din decembrie 1989, regele Mihai a oferit același răspuns, românii trebuie să decidă asta. Noua formă de guvernământ a fost instituită legal prin legea 363 pentru constituirea Statului Român în Republica Populară Română, votată de Adunarea Deputaților în aceeași zi¹⁶.

Constituția din 1991 își are originea așadar în sinistra lege 363. Potrivit articolului 10 din Decretul-lege nr. 2 din 27 decembrie 1989 "sunt și rămân dizolvate toate structurile de

¹³ <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/ciolacu-vrea-modificarea-constitutiei-privind-durata-mandatului-alesilor-locali-si-cel-al-presedintelui-romaniei-2905771>, accesat la data de 16.09.2024.

¹⁴ Am folosit textul stenogramei din lucrarea lui Cristian Ionescu, Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente 1741-1991, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura C. H. Beck, București, 2016, p. 1041.

¹⁵ Ibidem, p. 1040.

¹⁶ Ibidem, 1045.

putere ale fostului regim dictatorial”¹⁷. Dacă sunt și rămân dizolvate toate structurile de putere ale regimului comunist, ce noimă poate avea păstrarea actului de naștere a monstruoziității care a fost România comunistă. Știm că regimul comunist a fost etichetat drept nelegitim și criminal¹⁸. Ori nelegitim nu prea este atâta vreme cât legea prin care s-a instituit, care a inspirat Constituția din 1948 și, arc peste timp pe cea din 1991 își păstrează efectele. La alineatul 1 al primului articol al decretului-lege de mai sus se precizează că numele țării este România, iar la alineatul 2 că forma de guvernământ a țării este republica. Cine spune asta? Consiliul Frontului Salvării Naționale, adică adică vreo 40 de oameni fără nici un fel de legitimitate și care, în plus, “se sprijină pe armata română”¹⁹, așa cum scria în Comunicatul către Țară. Exact ca și în 1948, și în 1991 această formula a trecut direct în corpul Constituției. Sigur că avem și articolul 152 care la alineatul 2 precizează că dispozițiile constituționale privind, între altele, forma republicană, nu pot forma obiectul revizuirii. În 1990 și în anii următori au circulat tot felul de povești menite să discrediteze persoana regelui Mihai I pe care unii români îl vedeau ca pe o alternativă, într-o Românie monarhică. Cu siguranță a existat o asemenea temere în rândul politicianilor de atunci. Nu cred că era necesară o asemenea “inginerie”. Autorii Constituției din 1991 au acționat mai degrabă ca niște demni urmași ai lui Petru Groza care în finalul ședinței Consiliului de Miniștri “prilejuit” de abdicarea regelui Mihai I și proclamarea Republicii Populare, spunea “acum potrivit Constituției, odată cu încetarea monarhiei, trebuie instituită o Regență. Cum însă noi suntem oameni politici, care înregistrăm realitățile, avem formele noastre și trebuie să desvățăm pe oameni să tot vorbească despre rege și despre Regență, am hotărât ca acest organ să fie numit Prezidium-ul Republicii Populare Române”²⁰, decât ca niște părinți fondatori ai unui stat european modern. Revenind la zicerea lui Petru Groza, într-adevăr românii au fost dezvățați să vorbească despre regii lor. Din nefericire! Poporul își luase soarta în mâini, dar mâinile acestea erau prea puține și decideau prea mult. Și în 1947 și în 1989. România s-a schimbat mult. Poate ar trebui schimbată și Constituția. A făcut-o și Franța, o putem face și noi.

Alineatul 3 al primului articol, teza finală, ar trebui scos din Constituție pentru că este o absolută mistificare ducând în ridicol întregul text constituțional. Oricine are sumare cunoștințe de istorie știe că în România nu se poate vorbi de tradiții democratice. România începe să aibă ceva repere democratice din 1866. Dar Constituția din 1866 este preluată după cea a Belgiei din 1831 (Belgia existând din 1830!), iar ca domnitor, care era principala forță politică potrivit Constituției a fost ales un german, Carol I. Înaintea lui a fost Cuza. A realizat reforme de mare necesitate pentru un stat nou, ceea ce e bine, dar a realizat și lovitura de stat de la 2 mai 1864, ceea ce i-a afectat imaginea. Cuza a folosit primul expresia “guvernul meu”, motiv pentru care a fost acuzat de “personalizare accentuată a puterii” de către Ion C. Brătianu²¹. Revenind la Carol I, acesta a condus România timp de 48 de ani în care a generat o stabilitate politică lăsând la o parte prevederile constituționale. Adică în loc să lase parlamentul să decidă când și cum să acorde și să retragă votul de încredere, a preferat să încredințeze mai întâi unui lider, liberal sau conservator după caz, misiunea formării unui guvern, să investească apoi guvernul respectiv și dacă parlamentul sau vreuna dintre camera

¹⁷ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-1991)*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 135.

¹⁸ Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România, *Raport final*, București, 2006, p. 626

¹⁹ Cristian Ionescu, op. cit., p. 1095.

²⁰ Ibidem, p. 1042.

²¹ Cristian Preda, op. cit., p. 93.

era ostilă guvernului, să emită un decret de dizolvare și apoi să convoace noi alegeri care, fiind organizate de guvern, evident că erau castigate. Carol I nu s-a ferit să critice Constituția ca nefiind corespunzătoare nivelului de dezvoltare (sau mai degrabă subdezvoltare) politică și socială a țării²². Și avea dreptate. La fel a procedat Titu Maiorescu²³.

Opțiunea pentru un prinț străin s-a datorat și personalității pasionale a oamenilor politici români. În 1876, după ce guvernul Ion C. Brătianu și-a început mandatul, a dispus o anchetă parlamentară ce viza trimiterea în judecată a guvernului precedent condus de Lascăr Catargiu. Pe 25 ianuarie 1889 Nicolae Blaremburg solicita trimiterea în judecată a lui Ion C. Brătianu și a celor ce făcuseră parte din ultima formulă guvernamentală. În cele din urmă inițiativa a fost respinsă la vot²⁴.

Lucrurile se vor desfășura la fel chiar dacă urmașii lui Carol I nu au avut aceleași calități politice (în cazul lui Ferdinand) și morale (Carol al II-lea). Violențele din timpul alegerilor, utilizarea resurselor statului (în special a instrumentelor de forță precum jandarmeria), schimbările de guverne și dizolvările de parlamente au fost elemente cotidiene în viața politică interbelică. Decretarea stării de asediu și suspendarea unor drepturi cetățenești erau și ele la ordinea zilei²⁵. Au plătit principalele partide politice care începeau să fie mai degrabă disprețuite²⁶.

A urmat apoi dictatura carlistă, urmată de meteorica existență a statului national-legionar, apoi regimul antonescian și, în cele din urmă cel comunist. Unde sunt deci tradițiile democratice ale românilor? Care sunt acestea? Mai util ar fi să ne bucurăm că predecesorii lui Carol al II-lea nu au avut ei idea de institui un regim cu un singur actor politic. Probabil că românii s-ar fi adaptat. Au făcut-o mai târziu.

Sau dacă e vorba de tradiții republicane, cu excepția celei comuniste avem celebra "republică de la Ploiești", încercarea de lovitură de stat ce ar fi avut drept scop înlăturare principelui Carol, ironizată de Caragiale. Dar ea s-a încheiat aproape înainte de a începe²⁷.

În privința transformării într-o republică parlamentară cred că ar trebui să avem în vedere faptul că, în mod tradițional, Parlamentul este pe ultimul sau penultimul loc în mai toate sondajele care măsoară încrederea românilor în instituțiile statului. Într-adevăr sondajele au o credibilitate din ce în ce mai scăzută iar noțiunea de încredere este destul de vagă. Totuși, să acorzi dreptul de alegere a președintelui statului unei instituții lipsită de credibilitate pare o idee contraproductivă.

S-a vehiculat și idea unei republici prezidențiale, ca în Statele Unite ale Americii. Nu e greu de adoptat formula unei republici prezidențiale. Greu este să o faci să funcționeze așa cum funcționează (sau cum funcționa) în S.U.A. În lume sunt multe republici prezidențiale. Printre exemple enumerăm aici Angola, Burundi, Republica Congo, Gambia, Guatemala, Honduras, Liberia, Malawi, Mexic, Nicaragua, Nigeria, Sierra Leone, Sudan, Turkmenistan, Zambia

²² Titu Maiorescu, *Istoria Contemporană a României (1866-1900)*, Editura Universității Independente "Titu Maiorescu", București, 2002, p. 22.

²³ Titu Maiorescu, *Critice*, volumul I, Editura Minerva, București, 2008, p. 139.

²⁴ Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată*, vol. II (1885-1900), Editura Albatros Corporation, București, 2007, p. 136-138.

²⁵ Robert Adam, *Două veacuri de populism românesc*, Editura Humanitas, București, 2018, p. 145

²⁶ Sergiu Gherghina, Mihail Chiru, *Cât de departe era România interbelică de democrație? Un exemplu de manipulare a procedurilor electorale, în România interbelică: istorie și istoriografie*, Editor Ovidiu Pecican, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010, p. 127.

²⁷ Episodul este riguros tratat de lucrarea Silviei Marton, "Republica de la Ploiești" și începuturile parlamentarismului în România, Editura Humanitas, București, 2016.

Zimbabwe, plus toate statele din America de Sud. Nici una nu a reușit să producă și o democrație stabilă. Cred, deci, că ar fi mai bine să spunem pas.

Tot în Constituția Franței mai există o prevedere pe care cei care au lecturat-o ca model au omis-o. În articolul 23, alineatul 1 are următorul conținut "calitatea de membru al guvernului este incompatibilă cu exercitarea mandatului de parlamentar, a funcției de reprezentare profesională, la nivel național și a oricărui post public sau a oricărei activități profesionale". În acest mod s-ar asigura o reală separare a puterilor în stat. Separarea puterilor în stat slăbește, măcar, când cei ce exercită puterea executivă sunt și parte a puterii legislative.

Acestea sunt doar câteva exemple de texte ce pot suferi modificări. Le-am abordat pentru că nu am auzit discutându-se niciodată în spațiul public.

BIBLIOGRAFIE

- Adam, Robert, Două veacuri de populism românesc, Editura Humanitas, București, 2018.
- Bacalbașa, Constantin, Bucurescii de altădată, vol. II (1885-1900), Editura Albatros Corporation, București, 2007
- Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România, Raport final, București, 2006.
- Deaconu, Ștefan, -coordonator, Muraru, Ioan, Tănăsescu, Elena Simina, Barbu, Silviu Gabriel, Codex Constituțional. Constituțiile statelor membre ale Uniunii Europene, Volumul I, Monitorul Oficial Editură și Tipografie
- Drăganu, Tudor, *Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până la 1916*, Editura Dacia, Cluj, 1991.
- Focșeneanu, Eleodor, Istoria constituțională a României (1859-1991), Editura Humanitas, București, 1992.
- Ionescu, Cristian, *Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente 1741-1991*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura C. H. Beck, București, 2016.
- Maiorescu, Titu, Critice, volumul I, Editura Minerva, București, 2008.
- Maiorescu, Titu, *Istoria Contemporană a României (1866-1900)*, Editura Universității Independente "Titu Maiorescu", București, 2002.
- Marton, Silvia, "Republica de la Ploiești" și începuturile parlamentarismului în România, Editura Humanitas, București, 2016.
- Pecican, Ovidiu, Editor, România interbelică: istorie și istoriografie, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010.
- Preda, Cristian, Rumâni fericiți. Vot și putere de la 1831 până în prezent, Editura Polirom, Iași, 2011.
- Scurtu, Ioan, Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947), Ediția a II-a revăzută și adăugită, Volumul II, Ferdinand I, Editura Enciclopedică, București, 2004.
- Scurtu, Ioan, Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947), Ediția a II-a revăzută și adăugită, Volumul III, Carol al II-lea, Editura Enciclopedică, București, 2004.

Bibliografie online:

- <https://www.stiripesurse.ro>
<https://www.digi24.ro>
<https://s.iw.ro/gateway>
<https://www.gandul.ro>
<https://www.libertatea.ro>
<https://gov.ro/ro>